

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 341/2019 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen poliisin esitutkinta-aineiston salaamisesta

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimitannut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Mari Rantasen /ps ym. näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 341/2019 vp:

Onko Poliisihallituksen ohjeistus esitutkintamateriaalin salaamisesta lainmukainen ja

aikooko hallitus puuttua asiaan siten, että yhteiskunnan avoimuus ja viranomaistoiminnan julkisuus eivät vaarannu?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (julkisuuslaki, 621/1999) säädettyjen tiedonsaantioikeuksien ja viranomaisten velvollisuuksien tarkoituksena on muun ohella toteuttaa avoimuutta ja hyvää tiedonhallintatapaa viranomaisten toiminnassa. Näitä julkisuuslain tiedonsaantioikeuksia rajoittavat kuitenkin muun muassa perustuslaissa turvatut yksityiselämän suoja ja henkilökohtaisen koskemattomuuden vaatimus. Viranomaistoiminnassa julkisuus on pääsääntö, mutta esitutkinta on lähtökohtaisesti salassa pidettävää. Esitutkinnassa käsitellään arkaluontoisia asioita henkilöiden yksityiselämään liittyen.

Salassapito on poikkeus julkisuusperiaatteesta ja sillä on tarkoitus suojella erilaisia yleisiä ja yksityisiä intressejä julkisuuden aiheuttamalta olennaiselta haitalta sekä vahingolta. Yksityiselämän suoja sekä erilaiset yhteisölliset oikeushyvät on myös otettava huomioon, ja tarvittaessa turvattava, kun on kyse viranomaisten toiminnan julkisuudesta.

Esitutkinta-aineisto tulee julkiseksi, kun asia on ollut esillä oikeudessa tai kun syyttäjä tai poliisi on päättänyt, että asian käsittely päättyy. Julkisuus ei ole ehdotonta. Esitutkinta-aineistosta voidaan salata niin epäillyn, asianomistajan kuin muidenkin juttuun liittyvien asianosaisten yksityiselämään liittyviä tietoja, jos ne ovat arkaluonteisia. Jos asia ei etene tuomioistuimeen ja se arkistoidaan, voi salassa pitämistä koskevaan päätökseen tyytymätön saattaa asian hallinto-oikeuden ratkaistavaksi.

Poliisi soveltaa virkavastuulla voimassa olevaa lainsäädäntöä. Julkisuuslaissa on sekä ehdottomia että harkinnanvaraisia salassapitoperusteita. Jos lain salassapitoperuste täyttyy, poliisilla ei ole mahdollisuutta joustaa, vaikka julkisuus palvelisi yhteiskunnallista keskustelua ja yleistä avoimuutta. Virkamies ei voi ohittaa tai muuttaa lain sisältöä ja tarkoitusta.

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 341/2019 vp

Poliisin aikaisempi ohjeistus julkisuuslain soveltamisesta on vuosituhannen vaihteesta. Nyt Poliisihallituksen julkaisemaan yli 160 -sivuiseen uuteen julkisuuskäsikirjaan (2019) on muun ohella koottu korkeimman hallinto-oikeuden antamia oikeustapauksia ja eduskunnan oikeusasiamiehen julkisuuslain soveltamista koskevia kannanottoja.

Julkisuuslain ohjeistuksen laajuus osoittaa, kuinka haastavaa lain soveltaminen arkityössä on. Poliisihallituksen mukaan uuden ohjeistuksen tarkoituksena ei ole muuttaa linjauksia vaan yhtenäistää toimintatapoja koko poliisitoimessa. Käsikirja on tarkoitettu lainsäädännön ja oikeuskäytännön tulkinta-avuksi, mutta jokainen viranhaltija vastaa luonnollisesti päätöksensä perusteluista ja viime kädessä niiden lainmukaisuudesta.

Vallitseva yhteiskunta muuttuu ja lainsäädännön tulee seurata kehitystä. Poliisi joutuu muiden viranomaisten lailla ratkaisemaan julkisuuslakiin liittyvät pyynnöt ja tiedustelut itsenäisesti ja tapauskohtaisesti. Poliisin päätöksiin tyytymättömällä on mahdollisuus hyödyntää julkisuuslaissa mainittuja oikeusturvakeinoja. Hallitus tai sen ministeriöt eivät voi antaa hallinnonalansa viranomaisille määräyksiä siitä, kuinka niiden tulee julkisuuslakia tulkita. Kuitenkin yhteiskunnassa on syytä käydä myös avointa keskustelua siitä, tuleeko julkisuusperiaatteiden toteutumista tarkastella lainsäädännön kehittämisen näkökulmasta.

Helsingissä 13.12.2019

Sisäministeri Maria Ohisalo